المَرْفُوعَاتُ

Yusuf İslam Dağdelen

الفَاعِلُ / نَائِبُ الفَاعِلِ

1.) FAİL

- Kendisine *malum tam fiil* veya *malum tam fiil manasında* olan bir lafzın isnad edildiği mamuldür.
- *Malum tam fiil manasında olan lafızlar:* ismi fail, mübalağalı ismi fail, ismi müstear, sıfatı müşebbehe, ismi tafdil, masdar, ismi fiil ve zarfı müstekardır.

هَيْهَاتَ زَيْدٌ
ismi fiil — fail
m. tam fiil manası ⊃ بَعُدَ

الزَّيْدَانِ أَقَائِمٌ
fail (haber konumuna kaim) — ismi fail
m. tam fiil manası ⊃ يَقُومُ

ضَرَبَ زَيْدٌ
malum tam fiil — fail

2.) NAİBİ FAİL

- Kendisine *meçhul tam fiil* veya *meçhul tam fiil manasında* olan bir lafzın isnad edildiği mamuldür.
- *Meçhul tam fiil manasında olan lafızlar:* ismi meful, ismi mensub, meçhul manasındaki masdar ve meçhul manasındaki ismi tafdildir.

ضُرِبَ زَيْدٌ
meçhul tam fiil — naibi fail

أَمَضْرُوبٌ زَيْدٌ
ismi meful — naibi fail
m. tam fiil manası ⊃ يُضْرَبُ

FAİL VE NAİBİ FAİLİN AHKAMINA DAİR:

1.) İsim ya da İsim Tevilinde Olurlar.

İsim

ضَرَبَ زَيْدٌ
malum fiil — fail-isim

ضُرِبَ زَيْدٌ
meçhul fiil — n.fail-isim

İsim Tevilinde

أَعْجَبَنِي أَنْ يَضْرِبَ زَيْدٌ
malum fiil — fail-masdara (isme) müevvel

طُلِبَ مِنِّي أَنْ أَنْصَحَكَ
malum fiil — n.fail-masdara (isme) müevvel

2.) Naibi Fail Car-Mecrur Gelebilir.

مُرَّ بِزَيْدٍ
naibi fail

مُرَّ بِهِنْدٍ
naibi fail

❗ NOT: Car-mecrur geldiğinde *amilinin müfret ve müzekker* gelmesi vaciptir.

3.) Amillerinin Önüne Geçmezler.

Fail-Naibi Fail — Amili — ____

4.) Beraber Hazfedilmezler (Masdardan Hariç)

Fiil (eylem) failsiz olmaz. Fail hazfedilince yerini naibi alır. İkisinin birden hazfi caiz olmaz. Ancak *masdar konuluş itibari ile faile ihtiyaç duymadığından* masdardan arkalarında halef bırakmadan hazfedilirler.

Yusuf İslam Dağdelen

المَرْفُوعَاتُ

الفَاعِلُ / نَائِبُ الفَاعِلِ

- مُضْمَرٌ
  - ضَمِيرُ مُسْتَتِرٌ
    - وَاجِبُ الإسْتِتَارِ
      ١) في المتكلمين و في المخاطب المفرد المذكر من غَيْرِ الماضي
      ٢) اسم فعل بِمعنى الأمرِ
      ٣) اسم التفضيل فِي غير "مسألة الكحل"
      ٤) اسم الفاعل واسم المفعول وما كان بِمعناهما
      ٥) الصفة المشبهة
      ٦) الظرف المستقر -إذا لَمْ يوجد شرطُ عملهن في الفاعل الظاهر-
      ٧) في تثانيتي اسمي الفاعل والمفعول وفي جمعهما السالم مطلقا
      ٨) في "عد" و "خلا" فعلين
      ٩) في "ما عدا" و "ما خلا" و "ليس" و "لا يكون" في باب الاستثناء
    - جَائِزُ الإسْتِتَارِ
      ١) في الغائب المفرد والغائبة المفردة
      ٢) في شبه الفعل إذا وُجد شرطُ عملهن -ما عدا التثنية والجمع المذكرين-
  - ضَمِيرٌ بَارِزٌ
    - بَارِزٌ مُتَّصِلٌ
      ١) في تثاني الأفعال
      ٢) "الواو" في جمع الأفعال
      ٣) "النون" في جموع مؤنثات الأفعال
      ٤) "التاء" في المخاطب المفرد والنفردة والمتكلم وحده من الماضي
      ٥) كلمة "نا" في جمع مؤنثات الأفعال
      ٦) "الياء" في المخاطبة المفردة من غير الماضي
    - بَارِزٌ مُنْفَصِلٌ
- مُظْهَرٌ

المَرْفُوعَاتُ

وَاجِبُ الإسْتِتَارِ

Yusuf İslam Dağdelen

Amil hiçbir surette sarih (açık) isme isnad edilemeyip sadece müstetir (gizli) zamire isnad edilebiliyorsa o müstetir zamire istitari-gizlenmesi vacip olan zamir denir.
Fail ve Naibi Failin Şu Yerlerde Gizlenmesi Vaciptir:

1.) Müfret Müzekker Muhatab ve Mütekellimlerde (Fiili Mazi Dışındakilerde):

أَضْرِبُ — أنَا — mütekellim
نَضْرِبُ — نَحْنُ — mütekellim
تَضْرِبُ — أَنْتَ — muhatab müfret

2.) Emir Manasında Olan İsim Fiillerde:

نَزَالِ — أَنْتَ — isimi fiil (in, konakla!)
صَهْ — أَنْتَ — isimi fiil (sus, konuşma!)
مَهْ — أَنْتَ — isimi fiil (sakın, men et!)

3.) Kühl Meselesi Dışındaki İsmi Tafdilde:

زَيْدٌ أَفْضَلُ مِنْ عَمْرٍو
هو — isimi tafdil (amel şartı yok)

4.) İsmi Fail, İsmi Meful ve Bunların Manasında Olanlarda (İsmi Müstear-İsmi Mensub):

جَائَنِي ضَارِبٌ — هو — isimi fail (amel şartı yok)
جَائَنِي أَسَدٌ نَاطِقٌ — هو — مُجْتَرِئٌ - isimi müstear (amel şartı yok)
جَائَنِي مَضْرُبٌ — هو — isimi meful (amel şartı yok)
جَائَنِي هَاشِمِيٌّ — هو — isimi mensub - مَنْصُوبٌ الى هَاشِمٍ (amel şartı yok)

5-6.) Sıfatı Müşebbehede ve Zarfı Müstekarda:

جَائَنِي حَسَنٌ — هو — sıfatı müşebbehe (amel şartı yok)
فِي الدَّارِ زَيْدٌ — هو — zarfı müstekar - حَصَلَ (amel şartı yok)

7.) İsmi Fail ve İsmi Mefulün Tesniye ve Cemilerinde (Zahir Failde Amel Şartı Tutsa Bile):

جَائَنِي رَجُلَانِ ضَارِبَانِ — هُمَا — isimi fail - tesniye
جَائَنِي رِجَالُ ضَارِبُونَ — هُمْ — isimi fail - cemi müzekker
جَائَنِي رَجُلَانِ مَضْرُبَانِ — هُمَا — isimi meful - tesniye
جَائَنِي رِجَالُ مَضْرُوبُونَ — هُمْ — isimi meful- cemi müzekker

8.) Fiil Manasında Olan "عد" ve "خلا" Lafzılarında:

جَائَنِي القَوْمُ عَدَا / خلا زَيْدًا
هو — fiil manasında

9.) İstisna Manasında Olan ليس/ما خلا/ما عدا ve "لا يكون" Lafzılarında:

جَائَنِي القَوْمُ لَيْسَ / لَا يَكُونُ زَيْدًا
هو — istisna babında

NOT: 3'den 7. maddeye kadar olan yerlerde zikri geçen şibhi fiillerin zamirleri, amel etme şartları bulunmadığı vakitte müstetir olması vaciptir.

المَرْفُوعَاتُ

Yusuf İslam Dağdelen

جَائِزُ الإِسْتِتَارِ

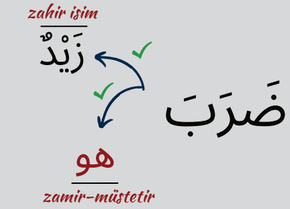

Amil bazen müstetir zamire bazen de zahir isme isnad edilebiliyorsa böyle bir amilin isnad edildiği o müstetir zamire istitari-gizlenmesi caiz olan zamir denir.

Fail ve Naibi Failin Şu Yerlerde Gizlenmesi Caizdir:

1.) Müfret Gaib ve Gaibe'de:

زَيْدٌ ضَرَبَ — هو — müfred-gaib

زَيْدٌ يَضْرِبُ — هو — müfred-gaib

زَيْدٌ لِيَضْرِبْ — هو — müfred-gaib

زَيْدٌ لَا يَضْرِبْ — هو — müfred-gaib

هِنْدٌ ضَرَبَتْ — هي — müfred-gaib

هِنْدٌ تَضْرِبُ — هي — müfred-gaib

هِنْدٌ لِتَضْرِبْ — هي — müfred-gaib

هِنْدٌ لَا تَضْرِبْ — هي — müfred-gaib

2.) Tesniye ve Cemi Olmayıp, Amel Etme Şartı Tutan Şibhi Fiillerde:

زَيْدٌ ضَارِبٌ — هو — ismi fail (amel şartı var)

زَيْدٌ مَضْرُوبٌ — هو — ismi meful (amel şartı var)

زَيْدٌ أَسَدٌ نَاطِقٌ — هو — مُجْتَرِئٌ - ismi müstear (amel şartı var)

زَيْدٌ هَاشِمِيٌّ — هو — مَنْصُوبٌ الى هَاشِمٍ - ismi mensub (amel şartı var)

زَيْدٌ حَسَنٌ — هو — sıfatı müşebbehe (amel şartı var)

زَيْدٌ فِي الدَّارِ — هو — حَصَلَ - zarfı müstekar (amel şartı var)

المَرْفُوعَاتُ

ضَمِيرٌ بَارِزٌ مُتَّصِلٌ

Yusuf İslam Dağdelen

BARİZ MUTTASIL ZAMİRLERİN BULUNDUĞU YERLER:

1.) Fiillerin Tesniyelerindeki Elif'ler:

ضَرَبَا	ضَرَبَتَا	ضَرَبْتُمَا
يَضْرِبَانِ	تَضْرِبَانِ	
لِيَضْرِبَا	لِتَضْرِبَا	إِضْرِبَا
لا يَضْرِبَا	لا تَضْرِبَا	

2.) Fiillerin cemi müzekkerlerindeki Vav'lar:

ضَرَبُوا	ضَرَبْتُمْ (ضَرَبْتُمُوا)	
يَضْرِبُونَ	تَضْرِبُونَ	

3.) Fillerin Cemi Müenneslerindeki Nun'lar:

ضَرَبْنَ	ضَرَبْتُنَّ	يَضْرِبْنَ	تَضْرِبْنَ
اِضْرِبْنَ	تَضْرِبْنَ	لِيَضْرِبْنَ	لَا يَضْرِبْنَ

4.) Fiili Mazideki Müfret Müzekker Muhatab ve Muhataba ve Nefsi Mütekellim Vahdedeki ت Harfleri:

ضَرَبْتُ	ضَرَبْتَ	ضَرَبْتِ

5.) Fiili Mazideki Nefsi Mütekellim Meal Ğayrı نا'sı:

ضَرَبْنَا

6.) Fiili Mazinin Dışındaki Müfret Müennes Muhataba ي 'sı

تَضْرِبِينَ	اِضْرِبِي	لا تَضْرِبِي

المَرْفُوعَاتُ

Yusuf İslam Dağdelen

الأحْكَامُ التِّي تَتَعَلَّقُ بِعَامِلِ الفَّاعِلِ ونَائِبِهِ

إِفْرادُ العَامِلِ المُظْهِرِ

Şayet amil, muzher (açık) bir faile isnad edilirse -fail ister cemi ister tesniye olsun- amilin müfret ve ğaib gelmesi vaciptir.

ضَرَبَ زَيْدٌ / الزَّيْدَانِ / الزَيْدُونَ
amil (müfret-müzekker) / fail-tesniye / fail-cemi

وُجُوبُ تَأْنِيثِ العامِلِ

إذا أُسْنِدَ إلى المُؤَنَّثِ الحَقِيقِيِّ

Şayet amil aşağıdaki şartları taşıyan bir müennese isnad edilirse, amilin müennes gelmesi vaciptir.

1. Hakiki müennes olması (karşısında müzekkeri olan)
2. Ademi olması
3. Müfred ya da tesniye olması
4. Amiline muttasıl olması

ضَرَبَتْ هِنْدٌ / هِنْدَانِ — زَيْدٌ ضَارِبَةٌ جَارِيَتُهُ
şartlara uygun müennes fail — fail-müennes

إذا أُسْنِدَ إلى الضَّمِيرِ الرَّاجِعِ إلى المُؤَنَّثِ

Şayet amil cemi mükesser akil dışında bir müennes zamire isnad edilirse amilin müennes olması vaciptir.

الشَّمسُ طَلَعَتْ / طَالِعَةٌ هِيَ
müennes — هي

هِنْدٌ ضَرَبَتْ / ضَارِبَةٌ هِيَ
müennes — هي

جَوَازُ تَأْنِيثِ العِامِلِ

Amilin müennes olmasının vacip olduğuna dair zikretmiş olduğumuz iki yer dışında, zahir isim müennes olursa amilin müennes olması caizdir.

طَلَعَتْ / طَلَعَ الشَّمْسُ
ğayrı hakiki müennes

سَارَتْ / سَارَ نَاقَةٌ
ğayrı ademi müennes

جَائَتْ / جَاءَ المُؤْمِنَاتُ
müfret-tesniye değil

جَائَتْ / جَاءَ القَاضِي اليَوْمَ إِمْرَأَةٌ
fasıla-amiline muttasıl değil

جَائَتْ / جَاءَ الرِّجَالُ
cemi mükesser akil

جَائَتْ / جَائُوا الرِّجَالُ
هي — cemi mükesser akil

NOT: Şayet amil mutasarrıfsa, amilin müennes gelmesi vaciptir. Ancak amil ğayrı mutasarrıf ise amil müennes veya müzekker gelebilir.

نِعْمَ / نِعْمَتْ المَرْأَةُ هِنْدٌ
ğayrı mutasarrıf amil

2

المَرْفُوعَاتُ

Yusuf İslam Dağdelen

أَحْكَامُ المُؤَنَّثِ

تَعْرِيفُ المُؤَنَّثِ

Müennes isim, sonunda *telaffüz edilen* veya *takdir edilen* bir müenneslik alameti bulunan isimdir.

ظُلْمَةٌ شَمْسٌ

Takdiren kendisinde müenneslik alameti vardır. Zira ismi tasğiri شُمَيْسَةٌ olarak gelmektedir ki her bir lafzın ismi tasğiri o lafzın aslını belirler.

تَقْسِيمُ المُؤَنَّثِ

المُؤَنَّثُ الحَقِيقِيُّ

Karşıtında canlılardan bir müzekker bulunandır.

✓ إِمْرَأَةٌ ⟸ رَجُلٌ

✓ نَاقَةٌ ⟸ إِبِلٌ / جَمَلٌ

المُؤَنَّثُ اللَّفْظِيُّ

Karşıtında canlılardan bir müzekker bulunmayandır.

✗ غُرْفَةٌ ⟸

✗ شَمْسٌ ⟸

عَلَامَاتُ التَّأْنِيثِ

- الأَلِفُ المَمْدُودَةُ — حَمْرَاء
- الأَلِفُ المَقْصُورَةُ — حُبْلَى / دَعْوَى
- التَاءُ (ة) المَوْقُوفُ عَلَيْهَا هَاءً — ظُلْمَةٌ

NOT: 3'ten, 10'a kadarki sayılara delalet eden ismi adetlerin dışında kalan diğer isimlerde ة müenneslik alameti olur.

İSMİ ADETLERİN MÜZEKKERLİK VE MÜENNESLİK DURUMU

تَرْكِيبُ ثَلَاثة إلى تِسْعةٍ مَعَ العَشَرَةِ

13 ile 19 arası sayıların *temyizi müzekker ise* ilk ifade edilen müzekker (ta'lı) gelir. Şayet *temyizi müennes ise* ikinci ifade müzekker (ta'lı) gelir

+ ⟸ müzekker / − ⟸ müennes			
ثَلَاثَةَ عَشَرَ رَجُلًا	+	−	+
ثَلَاثَ عَشَرَةَ إِمْرَأَةً	−	+	−

غَيْرُ الثَّلَاثةِ الى عَشَرَةِ

3 ile 10 arası sayıların *müzekkerleri ta'lı* iken, *müennesleri ta'sız* gelir.

ثَلَاثَةُ رِجَالٍ أَرْبَعُ نِسْوَةٍ

61.

المَرْفُوعَاتُ

Yusuf İslam Dağdelen

التَثْنِيَةُ / الجُمُوعُ

التَثْنِيَةُ

Tesniye, müfredinin sonuna, öncesi fethalı elif veya ya ile kesralı nun bitişendir.

مُسْلِمَانِ مُسْلِمَيْنِ

الجَمُوعُ وما تَتَعَلَّقُ بِهَا مِنَ الأحْكَام

الجَمُوعُ

الجَمْعُ المُكَسَّرُ

Cemi mükesser, müfredinin sığası (kalıbı) değişendir.

→ Akil ← رِجَالٌ

→ Gayrı Akil ← أَشْجَارٌ

الجَمْعُ المُذَكَّرُ السَّالِمُ

Cemi müzekker salim, müfredinin sonuna öncesi dammeli bir vav veya öncesi kesralı bir ya ile fethalı nun bitişendir.

مُسْلِمُونَ مُسْلِمِينَ

الجَمْعُ المُؤَنَّثُ السَّالِمُ

Cemi müennes salim, müfredinin sonuna elif-ta bitişendir.

مُسْلِمَاتٌ

حُكْمُ العَامِلِ مع الجَمْعِ

detay gelecek...

حُكْمُ الجَمْعِ

Cemi müzekker salimin dışındaki bütün cemiler (kendisinde cemaat manası olduğundan - جَمَاعَة) müennestir.

NOT: Cemi müzekker salim de müzekkerlik tarafı şu sebeplerle kuvvetli olmuş cemaat tevilinde müennestir denilmemiştir:

- müzekker akile hususi kalıp olması
- müfred yapısının bozulmamış olması

المَرْفُوعَاتُ

Yusuf İslam Dağdelen

حُكْمُ العَامِلِ مع الجَمْعِ

الجَمْعُ المُذَكَّرُ السَّالِمُ

إِذَا أُسْنِدَ إِلَيْهِ العَامِلُ

Cemi müzekker salime isnad edilen **amilin müzekker olması vaciptir.**

جَاءَ الْمُسْلِمُونَ
amil-müzekker
cemi müzekker salim

جَاءَ رَجُلٌ قَاعِدٌ نَاصِرُوهُ
amil-müzekker
cemi müzekker salim

إِذَا أُسْنِدَ عَامِلُهُ إلى ضَمِيرِهِ

Amil, cemi müzekker salime dönen zamire isnad edilirse **amilin cemi müzekker olması vaciptir.**

الْمُسْلِمُونَ جَاؤُوا / يَجِيئُونَ / جَاؤُونَ
amil-cemi müzekker
cemi müzekker salim

الجَمْعُ المُكَسَّرُ العَاقِلُ

إِذَا أُسْنِدَ عَامِلُهُ إلى ضَمِيرِهِ

Amil, cemi mükesser akile dönen zamire isnad edilirse **iki durumdan biri gelmesi vaciptir.**
Müfret-Müennes / Cemi-Müzekker

الرِّجَالُ جَائَتْ / جَائِيَةٌ
amil/müfret-müennes
cemi mükesser akil
هي
هي

الرِّجَالُ جَاؤُوا / جَاؤُونَ
amil/cemi-müzekker
cemi mükesser akil

المَرْفُوعَاتُ

Yusuf İslam Dağdelen

حُكْمُ العَامِلِ مع الجَمْعِ

الجُمُوعُ التِّي غَيْرُ الجَمْعِ المُذَكَّرِ السَّالِمِ والجَمْعِ المُكَسَّرِ العَاقِلِ

Amil şayet, cemi müzekker salim ve cemi mükesser akil dışında kalan cemilerin zamirine isnad edilirse iki durumdan biri gelmesi vaciptir: Müfret-Müennes / Cemi-Müennes

الجَمْعُ المُؤَنَّثُ السَّالِمُ

المُسْلِمَاتُ جَائَتْ / جَائِيَةٌ هي هي

cemi müennes salim — amil/müfret-müennes

المُسْلِمَاتُ جِئْنَ / جَائِيَاتٌ هي

cemi müennes salim — amil/cemi-müennes

الجَمْعُ المُؤَنَّثُ المُكَسَّرُ العَاقِلَةُ

النِّسَاءُ جَائَتْ / جَائِيَةٌ هي هي

cemi müennes mükkeser akil — amil/müfret-müennes

النِّسَاءُ جِئْنَ / جَائِيَاتٌ هي

cemi müennes mükkeser akil — amil/cemi-müennes

الجَمْعُ المُؤَنَّثُ المُكَسَّرُ غَيْرُ العَاقِلِ

الأشْجَارُ قُطِعَتْ / مَقْطُوعَةٌ هي هي

cemi müennes mükkeser ğayrü akil — amil/müfret-müennes

الأشْجَارُ قُطِعْنَ / مَقْطُوعَاتٌ هي

cemi müennes mükkeser ğayrü akil — amil/cemi-müennes

ÖZETLE:

المَرْفُوعَاتُ

Yusuf İslam Dağdelen

حُكْمُ العَامِلِ مع الجَمْعِ

إِذا أُسْنِدَ عَامِلُهُ إلى ضَمِيرِهِ

Cemi isimler, kendilerine dönem zamire isnad edilen amil hususunda üç kısma ayrılır:

Kendisine dönen zamire isnad edilen amilin müfret-müennes yapılması da cemi-müennes yapılması da caiz olan cemi isimler.

الجُمُوعُ التِّي غَيْرُ الجَمْعِ المُذَكَّرِ السَّالِمِ والجَمْعِ المُكَسَّرِ العَاقِلِ

amil/müfret-müennes

المُسْلِمَاتُ جَائَتْ / جَائِيَةٌ

هي هي هي

cemi müennes salim

amil/cemi-müennes

المُسْلِمَاتُ جِئْنَ / جَائِيَاتٌ

هي

cemi müennes salim

Kendisine dönen zamire isnad edilen amilin müfret-müennes yapılması da cemi-müzekker yapılması da caiz olan cemi isimler.

الجَمْعُ المُكَسَّرُ العِاقِلُ

amil/müfret-müennes

الرِّجَالُ جَائَتْ / جَائِيَةٌ

هي هي

cemi mükesser akil

amil/cemi-müzekker

الرِّجَالُ جَاؤُوا / جَاؤُونَ

cemi mükesser akil

Kendisine dönen zamire isnad edilen amilin cemi müzekker yapılması vacip olan cemi isimler.

الجَمْعُ المُذَكَّرُ السَّالِمُ

amil-cemi müzekker

المُسْلِمُونَ جَاؤُوا / يَجِيئُونَ / جَاؤُونَ

cemi müzekker salim

المَرْفُوعَاتُ

Yusuf İslam Dağdelen

٣. المُبْتَدأُ

أَقْسَامُ المُبْتَدأ

١. الإِسْمُ أو المُؤَوَّلُ بِهِ المُسْنَدُ إِلَيْهِ المُجَرَّدُ عَنِ العَوَامِلِ اللَّفْظِيَّةِ

1. Lafzi amillerden soyulmuş, isim veya isim tevilindeki müsnedü ileyh.

müsned — müsnedün ileyh

زَيْدٌ قَائِمٌ

mübteda-isim (lafzi amilden soyutlanmış)

müsnedün ileyh — müsned

حَقٌّ أَنَّكَ قَائِمٌ

mübteda-isime müevvel ← قِيَامُكَ (lafzi amilden soyutlanmış)

٢. الصِّفَةُ الوَاقِعَةُ بَعْدَ كَلِمَةِ الإِسْتِفْهَامِ أو النَّفْيِ

2. Nefi ve istfham kelimelerinden sonra gelerek, zahir ismi raf eden sıfat isimleri.

أَقَائِمٌ الزَّيْدَانِ

mübteda-sıfat (ismi fail) ← يَقُومُ manasında — fail ← سَدَّ مَسَدَّ الخَبَر

مَا قَائِمٌ الزَّيْدَانِ

mübteda-sıfat (ismi fail) ← يَقُومُ manasında — fail ← سَدَّ مَسَدَّ الخَبَر

شَرْطُ المُبْتَدأ

أنْ يَكُونَ مَعْرِفَةً

زَيْدٌ قَائِمٌ

mübteda-marife

أو نَكِرَةً مَخْصُوصَةً

وَلَعَبْدٌ مُؤْمِنٌ خَيْرٌ مِنْ مُشْرِكٍ

mübteda – nekirayı mahsusa

أحْكَامُ المُبْتَدأ

1. *Mübtedanın atıfsız birden fazla olması caiz değildir.*

زَيْدٌ عَمْرٌو أَنَسٌ قَائِمٌ

✗ ✗

2. *Mübteda da aslolan takdim olması, önde gelmesidir.*

haber — mübteda ✓

3. *Karine olduğu durumlarda mübtedanın hazfi caizdir.*

مَنِ القَائِمُ؟ » زَيْدٌ (القَائِمُ)

haber — mübteda – mahzuf (istifham karinesiyle)

NOT: *Birinci kısım mübtedaya haber gerekir. İkinci nevi mübtedanın haberi yoktur. Fiil manasında olduğundan kendisinden sonra gelen onun failidir ve haberi konumuna geçmiştir. Çünkü mübtedanın haberi cümleyi tamamlayıcı bir unsur olduğu gibi, sıfat (fiil manasında) olan mübtedanın faili de cümleyi tamamlayıcı bir unsur olup, haber yerinde kaim olmuş, haber yerine geçmiştir.*

المَرْفُوعَاتُ

٤. خَبَرُ المُبْتَدأ

Yusuf İslam Dağdelen

تَعْرِيفُ الخَبَرِ

Haber, fiil veya fiilin (istifham ve nefiden sonraki sıfatlar) dışında müsnedü bih olarak, lafzi amillerden soyutlanmış isimdir

زَيْدٌ قَائِمٌ — haber-müsned (lafzi amillerden soyutlanmış)

يَضْرِبُ زَيْدٌ — müsned-lakin fiil

أَقَائِمٌ الزَّيْدَانِ — müsned-lakin fiil manasında

أَحْكَامُ الخَبَرِ

1. Haberin (atıfsız bir şekilde) birden fazla olması caizdir.

زَيْدٌ قَائِمٌ ضَاحِكٌ ✓ ✓

2. Haber isim veya fiil cümlesi olabilir. Cümle olduğu vakitte kendisini mübtedaya bağlayacak aid (zamir vb.) gerekir.
(Zamiri şenden haber olma durumu hariç)

زَيْدٌ أَبُوهُ قَائِمٌ — haber-isim cümlesi

زَيْدٌ قَامَ أَبُوهُ — haber-fiil cümlesi

قُلْ هُوَ اللهُ أَحَدٌ — haber-isim cümlesi; mübteda-şan zamiri (raci yok)

3. Haber cümlesinden mübtedaya dönen aid'in (zamir vb.) karine durumunda hazfedilmesi caizdir.

Buğday, (ondan) bir ölçek atmış dirhemdir.

البُرُّ الكُرُّ مِنْهُ بِسِتِّينَ دِرْهَمًا — haber; mübteda

4. Haberde aslolan nekira olmasıdır. Lakin bazen marife olarak da gelebilir.

زَيْدٌ قَائِمٌ — haber-nekira

اللهُ إِلَهُنا — haber-marife

5. Haber bir karine (işaret) bulunduğu vakit hazfedilebilir.

أَزَيْدٌ قَائِمٌ أم عَمْرٌو ﴿ زَيْدٌ (قَائِمٌ) — mübteda; haber - mahzuf (istifham karinesiyle)

المَرْفُوعَاتُ

Yusuf İslam Dağdelen

دخول الفاء في خبر المبتدأ

دخول الفاء واجب

Mübteda أمّا 'dan sonra bulunduğunda haberine fa'nın gelmesi vacip olur, fa harfi iki durum dışında hazfedilmez.
(Şiir zarureti - Kavl maddesi gizlendiği vakit)

مَهْمَا يَكُنْ مِنْ شَيْءٍ فَزَيْدٌ مُنْطَلِقٌ » أَمَّا فَزَيْدٌ مُنْطَلِق « أَمَّا زَيْدٌ فَمُنْطَلِقٌ

aslı → yerine kısalık için أمّا 'i şartiyye getirildi
şart-ceza edatı yan yana geldi. ceza edatı (فَ) habere verildi.
mübteda
haber

ضرورة الشعر

أما القتال لا قتال لديكم
فَلا قتال
şiir zarureti vezni bozulmasın diye

إضمار القول

فَأَمَّا الَّذِينَ اسْوَدَّتْ وُجُوهُهُمْ أَكَفَرْتُمْ
فَيُقَالُ لَهُمْ أَكَفَرْتُمْ
mukadder kavl

NOT: إنَّ - أَنَّ ve لَكِنَّ kelimeleri zikredilen (14 yerdeki) mübteda üzerine dahil olduğunda bu mübtedanın haberine fa'nın dahil olması yine caizdir. Ancak bu üçü dışında mübteda ve habere dahil olan diğer nevasıhlar zikredilen mübtedaya dahil olurlarsa, haberine fa'nın dahil olması caiz olmaz.

قُلْ إِنَّ الْمَوْتَ الَّذِي تَفِرُّونَ مِنْهُ فَإِنَّهُ مُلَاقِيكُمْ
mübteda mevsuf
fiil - sıla
i. mevsul
sıfat

دخول الفاء جائز

Mübteda aşağıda zikredilen lafızlardan biri olursa, haberine fa'nın dahil olması caiz olur:

1. Mübteda fiil ile sılalanmış ismi mevsul olursa:

الذي يأتيني فله درهم
fiil - sıla
mübteda-ismi mevsul

2. Mübteda zarf ile sılalanmış ismi mevsul olursa:

الذي في الدار فله درهم
zarf - sıla
mübteda-ismi mevsul

3. Mübteda fiil ile sılalanmış ismi mevsul ile sıfatlanmış olursa:

الرجل الذي يأتيني فله درهم
mübteda mevsuf
fiil - sıla
i. mevsul
sıfat

4. Mübteda zarf ile sılalanmış ismi mevsul ile sıfatlanmış olursa:

الرجل الذي في الدار فله درهم
mübteda mevsuf
zarf - sıla
i. mevsul
sıfat

NOT: Zikredilen yerlerin dışında mübtedanın haberine fa'nın dahil olması caiz olmaz.

NOT: Zikredilen yerlerin dışında mübtedanın haberine fa'nın dahil olması caiz olmaz.

المَرْفُوعَاتُ

دخول الفاء جائز

Yusuf İslam Dağdelen

5. Mübteda fiil ile vasıflanmış nekira isim olursa:

رجل يأتيني فله درهم

fiil – sıfat | mübteda–nekira isim mevsuf

6. Mübteda zarf ile vasıflanmış nekira isim olursa:

رجل في الدار فله درهم

zarf – sıfat | mübteda–nekira isim mevsuf

7. Mübteda fiil ile sılalanmış ismi mevsule muzaf olursa:

غلام الذي يأتيني فله درهم

fiil – sıla | i. mevsul m.ileyh | mübteda–muzaf

8. Mübteda zarf ile sılalanmış ismi mevsule muzaf olursa:

غلام الذي في الدار فله درهم

zarf – sıla | i. mevsul m.ileyh | mübteda–muzaf

9. Mübteda fiil ile sılalanmış ismi mevsulun mevsufuna muzaf olursa:

غلام الرجل الذي يأتيني فله درهم

fiil – sıla | i. mevsul (sıfat) | mevsuf m. ileyh | mübteda–muzaf

10. Mübteda zarf ile sılalanmış ismi mevsulun mevsufuna muzaf olursa:

غلام الرجل الذي في الدار فله درهم

zarf – sıla | i. mevsul (sıfat) | mevsuf m. ileyh | mübteda–muzaf

11. Mübteda fiil ile vasıflanmış nekira isme muzaf olursa:

غلام رجل يأتيني فله درهم

fiil – sıfat | mevsuf m. ileyh | mübteda–muzaf

12. Mübteda zarf ile vasıflanmış nekira isme muzaf olursa:

غلام رجل في الدار فله درهم

zarf – sıfat | mevsuf m. ileyh | mübteda–muzaf

13. Mübteda müfret isim (cümle olmayan) ile vasıflanmış nekiraya izafe edilen كل lafzıyla kullanılırsa:

كل رجل عالم فله درهم

muzaf | nekira–mevsuf m. ileyh | sıfat (müfred)

14. Mübteda aslen sıfatlanmamış nekiraya izafe edilen كل lafzıyla kullanılırsa:

كل رجل فله درهم

muzaf | sıfatlanmamış nekira m. ileyh

المَرْفُوعَاتُ

Yusuf İslam Dağdelen

باقي المرفوعات

٥. اسم باب كان

كان زيدٌ عالما

ismi (merfuattan)

Kane babının isminin hükmü, failin hükümleri ile aynıdır.

detay için 55. sayfaya bak...

٦. خبر باب إنّ

إنّ زيدا عالمٌ

haberi (merfuattan)

٧. خبر لا لنفي الجنس

لا غلام رجل عندنا

haberi (merfuattan)

Hükümleri, mübtedanın haberinin hükmü gibidir.
Ancak bu harflerin haberleri isimleri üzerine tekaddüm edemez. Sadece إنّ *babının haberi zarf olduğu durumda ismi üzerine tekaddüm edebilir.*

detay için 66. sayfaya bak...

إنّ في الدار زيدا

ismi — *zarf-haberi*

٨. اسم ما ولا المشبهتين بليس

ما زيدٌ قائما

ismi (merfuattan)

٩. الفعل المضارع

يضربُ زيدٌ عمرًا

nasb-cezm edici edatlardan soyutlanmış fiili muzari